

УДК 378.096: [81-139]

DOI 10.18372/2786-5487.1.16689

Яловега Роксолана

старший викладач,

Навчально-науковий інститут розвитку освіти

Національного авіаційного університету,

м. Київ, Україна

МЕТОДИ ПІДГОТОВКИ ДО ЗНО З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

***Анотація.** У статті подається інформація про специфіку підготовки абітурієнтів до зовнішнього незалежного оцінювання з української мови. В ній висвітлено основні принципи підготовки до ЗНО, з чого насамперед варто починати підготовку, якими вміннями має володіти абітурієнт, а також на які теми потрібно звернути особливу увагу. Детально схарактеризовано, як правильно будувати структуру власного висловлення, як уникати лексичних та граматичних помилок.*

***Ключові слова:** лексикологія, морфологія, лексична помилка, граматична помилка.*

***Annotation.** The article provides information on the specifics of preparing entrants for external independent assessment in the Ukrainian language. It highlights the principles of preparation for the EIT, where you should first start training, what skills the applicant must have, as well as what topics need special attention. Describes in detail how to build the structure of your own expression, how to avoid lexical and grammatical errors.*

***Key words:** lexicology, morphology, lexical error, grammatical error.*

Підготовка до ЗНО починається перш за все з психологічного аспекту.

Вчитель повинен надати інформацію абітурієнтам щодо завдань тестування, а

також правил його проходження; надати емоційну підтримку учням, урахувавши їхні психолого-індивідуальні особливості. Також важливим етапом в підготовці до тестування є самопідготовка. Щодня потрібно повторювати пройдений матеріал, щоб краще засвоїти його. Оскільки знання накопичуються від простих до складних, то повторювати матеріал треба за рівнями мови: фонетика, морфологія, лексикологія, синтаксис.

У процесі підготовки абітурієнтів до ЗНО необхідно особливу увагу звернути на такі теми:

1. Редагування речень, словосполучень.
2. Лексичні помилки.
3. Наголос.
4. Написання й відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові.
5. Кличний відмінок (у власних чоловічих та жіночих іменах).
6. Правопис складних слів.
7. Узгодження числівників з іменниками.
8. Рід окремих іменників.

Основні вміння з мови, якими повинен володіти абітурієнт:

1. Швидко та усвідомлено читати тексти різних стилів. Техніка читання має перевищувати 120 сл/хв.
2. Мати багатий лексичний запас слів, а також і фразеологічний.
3. Володіти абстрактним мисленням.

Основні принципи під час підготовки до ЗНО:

1. Виокремлення найголовнішого. Багато термінів потрібно знати, загалом їх 285.
2. Постійне повторення матеріалу. Для того щоб абітурієнт краще засвоїв навчальний матеріал, потрібно опиратись на такий принцип: 80+20 (20% - вивчення нового, 80% - повторення).
3. Закріплення на практиці (тестах).

Деякі теми вимагають від абітурієнтів найбільшої уваги.

1. Лексикологія/фразеологія.

Для активного вжитку потрібно мати до трьох тисяч слів. Випускник школи повинен володіти 5-7 тисячами слів, але часто ми допускаємо лексичні помилки у повсякденному мовленні. Найтипівіші з них: да, ладно, нада, харашо, поняв...

Лексична помилка — це вживання слова в невластивому значенні, повтор слова чи спільнокореневого слова в одному й тому ж чи сусідніх реченнях, перекручування та вживання зайвих слів [1, 7]. Лексична помилка призводить до спотворення змісту висловленого. До лексичних помилок належать: **тавтологія** — недоречне повторення одного й того ж слова або спільнокоренових в безпосередній близькості один від одного (в одному чи сусідніх реченнях); **плеоназм** — дублювання одного й того ж лексичного значення в кількох словах; багатослів'я — нагромадження слів, що не несуть нової інформації, порушують чіткість та структуру вислову; **дублювання** — вживання в реченні займенника при наявності іменника; **мовна недостатність** — втрата в реченні слів, що спотворює його зміст, не дозволяє повністю зрозуміти сказане; **уживання слів в невластивому значенні** — невдалий підбір слів, що трапляється при виборі синонімів, паронімів, омонімів чи слів іншомовного походження; уживання слів, що не існували в певну історичну епоху, для її опису; **неправильне вживання фразеологізмів** — пов'язане з нерозумінням їх змісту. Лексичні норми української мови регулюють підбір слів та фразеологізмів відповідно до мети висловлювання та спілкування [2].

При підготовці до ЗНО, на мою думку, потрібно багато часу приділяти культурі мовлення. Оскільки, щоб отримати високий бал, абітурієнт має пам'ятати про власне висловлення, в якому важливо не тільки мислити, аргументувати, навести приклади, а й опанувати стилістичні, лексичні та граматичні норми української мови.

Розглянемо кілька прикладів лексичних помилок, які ми розбирали при підготовці до написання власного висловлення. Візьмемо до прикладу речення: «Згадаймо образ Наталки Полтавки з твору Івана Котляревського «Наталка Полтавка». На перший погляд все правильно, але тут наявна лексична помилка

— назва персонажа і твору збігаються - і тому виникає тавтологія. Правильно було б сказати: «Згадаймо образ Наталки Полтавки з однойменного твору Івана Котляревського» [3].

Найпоширенішими помилками є плеоназм. Їхні приклади «вільна вакансія», «пам'ятний сувенір», «перша прем'єра». Таких слів варто уникати, бо зрозуміло, що прем'єра і так є першою.

Уживання слів у невластивому значенні – улюблена помилка учнів. Вона виникає внаслідок невдалого вибору слова у реченні і нерозрізненень значень синонімів. Наведу приклади таких помилок: «Кажуть, що лінь являється двигуном прогресу» (Кажуть, що лінь є двигуном); «Відкрийте вікно» (Відчиніть вікно); «Люди не завжди розуміють мої слова вірно» (Люди не завжди розуміють мої слова правильно).

Не менш поширена помилка – багатослів'я. До прикладу візьмімо речення: «Подібна ситуація трапилася і зі мною в моєму власному житті». Зрозуміло, що моє життя є власне – сенсу про це писати немає. Правильно було б сказати: «Подібна ситуація трапилася в моєму житті».

Мовна недостатність – ще одна поширена помилка у висловлюванні. Приклад з учнівського твору: «Яскраво ілюструє наведений аргумент Степан Радченко Валер'яна Підмогильного». Правильно було б сказати: «Яскраво ілюструє наведений аргумент образ Степана Радченка з роману Валер'яна Підмогильного «Місто».

Якщо говорити про **фразеологію**, то абітурієнтам потрібно знати 220 найуживаніших фразеологізмів.

2. Орфографія. Потрібно знати приблизно 1000 слів з орфограмами.

3. Морфологія. Найскладніші теми – це іменник та дієслово. Особливу увагу потрібно звернути на форми дієслова, оскільки в ЗНО дають від 5 до 10 тестів по дієприкметниках і дієприслівниках. Сюди входить і граматики, і пунктуація.

4. Синтаксис. У цьому розділі найважливішими темами є: неморфологічні способи вираження членів речення; ускладнювальні компоненти; типи складних речень.

5. Пунктуація.

Отже, запорукою успішного проходження зовнішнього незалежного оцінювання є завчасна підготовка до нього. У сучасній практиці тестові технології контролю навчальних досягнень посідають належне місце, бо забезпечують найбільш об'єктивне і всебічне оцінювання досягнень учнів із навчального предмета.

Для того щоб учні могли впевнено впоратись з тестом у напруженій обстановці, потрібно готуватися заздалегідь. Тому вчителям необхідно посилити роботу з відпрацювання завдань різної форми і різного ступеня складності, практикувати тестування як навчальний прийом і контрольну форму перевірки знань, умінь і навичок абітурієнтів.

Список використаних джерел

1. Авраменко О., Гарюнова Ю., Літвінова І. Українська мова та література : посібник для підготовки до ЗНО, Київ: «Грамота», 2019. 79 с.

2. Особливості підготовки до ЗНО учителів та учнів (за матеріалами Освіта Вінниччини, 2009, №3). URL: <http://geog.org.ua/2011/12/27/osoblivosti-pidgotovki-do-zno/>

3. Українська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. 10—11 класи (рівень стандарту). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalnaserednyaosvita/navchalniprogrami/navchalniprogramidlya10—11klasiv>